

ILLUSZTRÁCIÓK:  
**KOZÁK KATA**

MESÉLŐ:  
**BOKROS LAJOS**

***Mivel fizetünk? Mi az az adó? Mit csinál egy bank?  
Miért van munkanélküliség?...***

*Csak néhány kérdés azok közül, melyekről a „Pénzkérdés” című füzetben könnyed, érthető stílusban olvashatunk. A pénzügyi tudatosság sajnos gyerekcipőben jár Magyarországon. Keveset tudunk arról a nagy körforgásról, amely (ha akarjuk, ha nem) mindnyájunkat körülvesz, és bizony minden mai gyerek és holnapi felnőtt életét is meghatározza: a gazdaság működéséről.*

*Az ország jövője a felnövekvő generáció kezében van, nem mindegy hát, milyen tudással készülnek a nagybetűs életre. A „Pénzkérdést” nem csak az érdeklődő kisiskolások, de a kíváncsi szülők is élvezettel és haszonnal forgathatják.*

A KIADVÁNY KERESKEDELMI FORGALOMBA NEM HOZHATÓ.

# PÉNZKÉRDÉS

A GAZDASÁGRÓL  
GYERMEKEKNEK



KIADJA:

A MAGYAR DEMOKRATA FÓRUM ORSZÁGOS HIVATALA



# Tartalomjegyzék

---

<b>Bevezető</b>	<b>03</b>
<b>Miért dolgoznak a felnőttek?</b>	<b>05</b>
<b>Mivel fizetünk?</b>	<b>09</b>
<b>Miért nőnek az árak?</b>	<b>15</b>
<b>Miért nem keres mindenki ugyanannyit?</b>	<b>19</b>
<b>Miért érdemes tanulnunk?</b>	<b>23</b>
<b>Mi az az állam?</b>	<b>27</b>
<b>Miért adózunk?</b>	<b>33</b>
<b>Mit csinál egy bank?</b>	<b>39</b>

**Miért jó a pénzt félretenni?** 43

**Hogyan segítünk annak,  
aki nem tud dolgozni?** 47

**Miért nem jut pénz mindenre  
és mindenkinek?** 51

**Miért nincs sok embernek munkája?** 55

**Miért vannak gazdag és  
szegény országok?** 59

**Mi az, hogy válság?** 63

**Körforgásban – és mi lesz a Földdel?** 67

## **Kedves Ifjú Olvasóm!**

---

Bizonyára Veled is megtörtént már, hogy elcsodálkoztál az élet egy-két jelenségén: hogyan lehet egy „papírért” cserébe mozijegyet vagy lángost venni? Ki adja nekünk a csapvizet? Miért kell a felnőtteknek nap mint nap munkába menniük? Miért adják vissza a felnőttek fizetésük egy részét az államnak? Hogyan kap valaki autót úgy, hogy egész nap paradicsomokat nevel, és hogyan kap valaki paradicsomot úgy, hogy egész nap autókat szerel?

A Pénzkérdés című füzet erről szól: hogyan is működik az a hatmilliárd ember által folytatott nagy cserebere, amit gazdaságnak hívunk.

Barátsággal:



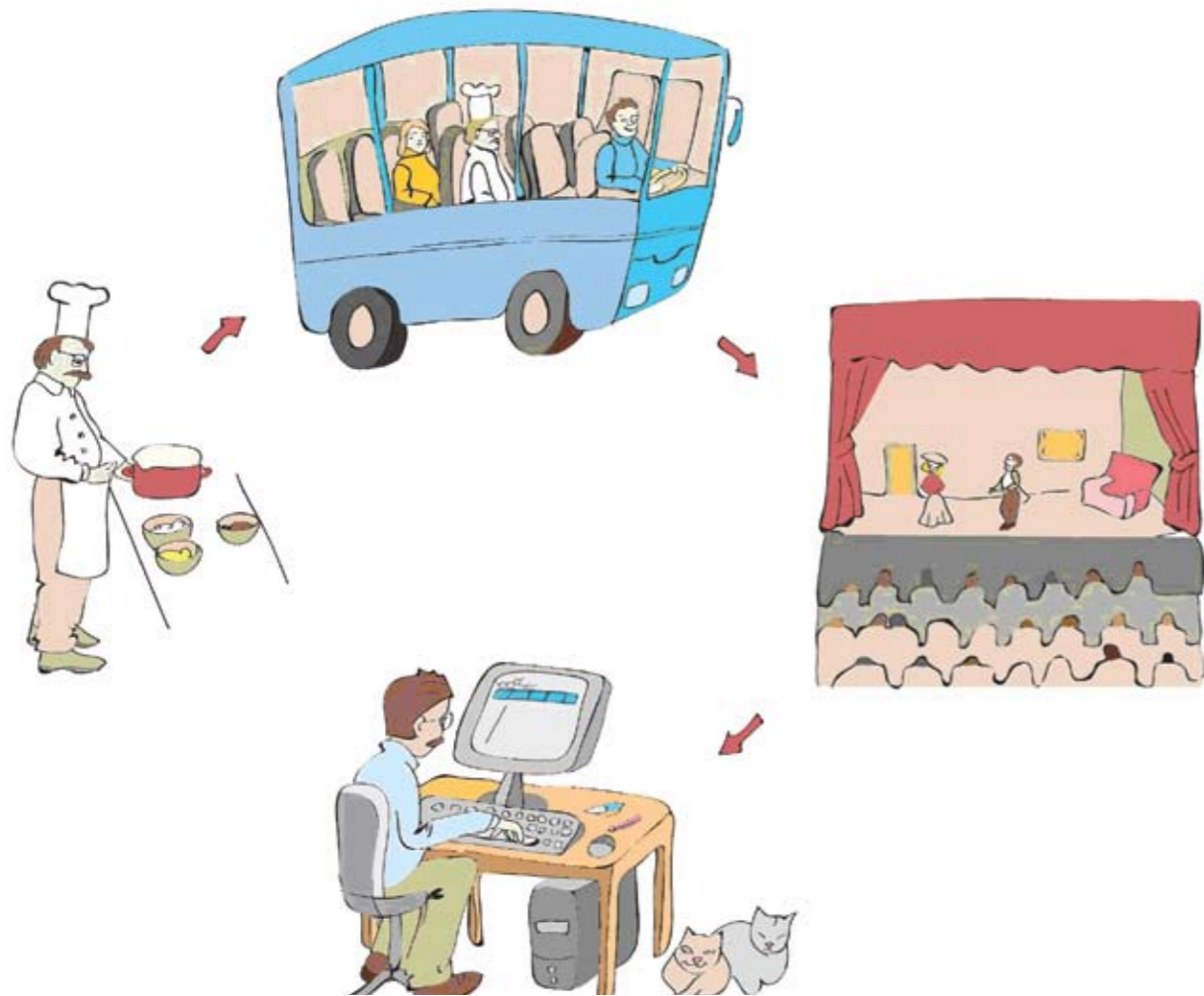
**Bokros Lajos**

Az MDF miniszterelnök-jelöltje



## *Miért dolgoznak a felnőttek?*

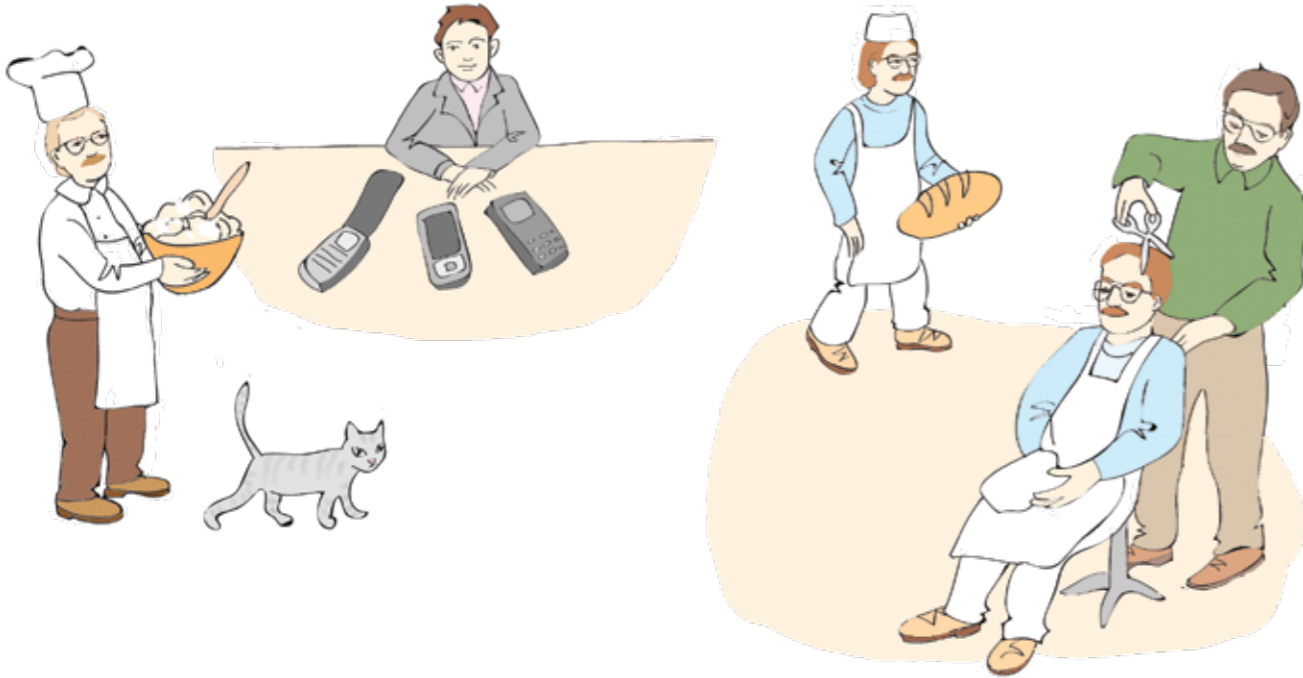
A szép és jó élethez nagyon sok mindenre van szükség. Kell család, kellene barátok, szeretet, egészség. Kellene olyan dolgok, melyek nélkül mindezt nem élvezhetnénk: étel, ital, ruhák. A ma emberének azonban nagyobbra nőttek az igényei, autót akar, utat, melyen autózhat, számítógépet, televíziót, hűtőszekrényt. Távoli helyeket akar meglátogatni, könyveket akar olvasni, filmeket akar nézni. Azaz: az ember nagyon sok olyan dolgot akar, amelyet csak más emberek kemény munkájának segítségével érhet el.



A felnőtt ember, ha dolgozik, olyasmit tesz, ami más embernek hasznos. A szakács megfőzi mások ételét, a buszvezető elvisz másokat a város egyik pontjából a másikba, a színész másokat szórakoztat, a programozó irányítja a számítógépeket. A munkájáért cserébe aztán mások munkáját veheti igénybe. A szakács hazamegy a busszal, miután megfőzte a programozó ételét, a buszvezető pedig aztán a színházban megnézi a színész játékát. Erről szól a munka világa: emberek egymás számára értékes dolgokat állítanak elő, cserébe részesülhetnek azokból az értékekből, melyeket mások csináltak. Ezt a körforgást hívják gazdaságnak.

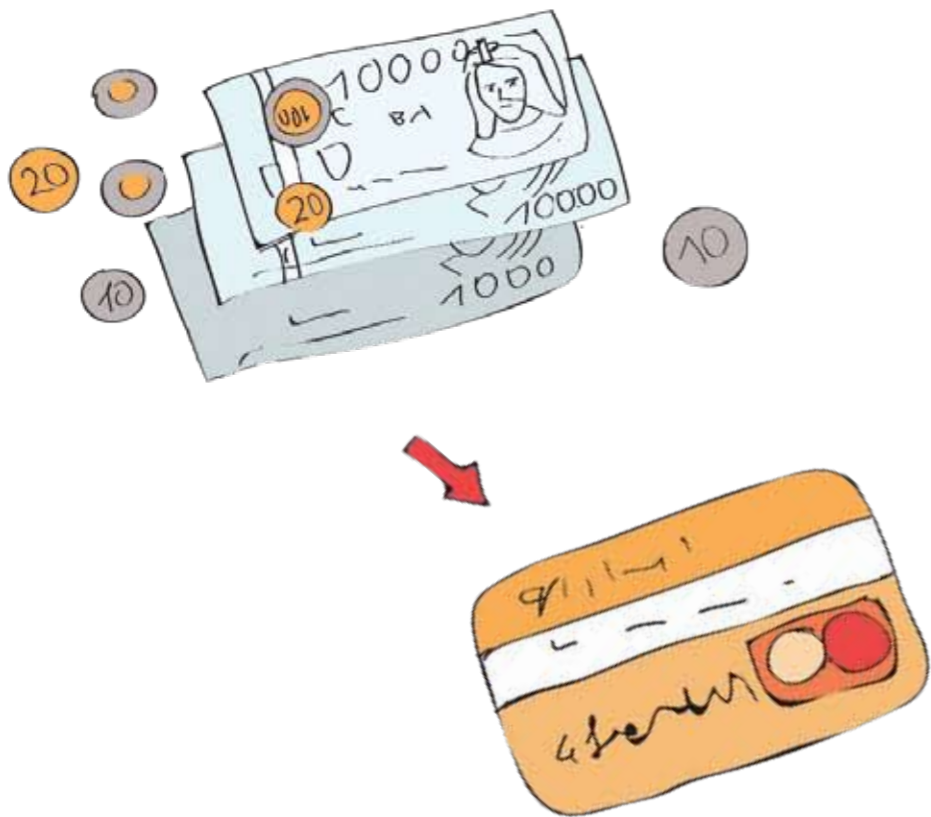
## Mivel fizetünk?

Régen tárgyakat cseréltünk tárgyakra, ma ezt nem tehetnénk: a szakács nem fizethet túrós tésztával mobiltelefonért, a fodrász nem vághatja le minden héten a pék haját, hogy kenyeret kapjon. Ezért találták ki pénzt. A pénz az az eszköz, amelyben ki lehet fejezni bármilyen árunak bármilyen munkának az értékét. A szakács pénzt kap az ételért, abból vesz telefont, a fodrász pénzt kap a hajvágásért, abból vesz kenyeret. A pénzt félre is lehet rakni: a mai hajvágásért kapott pénzből a fodrász már másnap, de egy



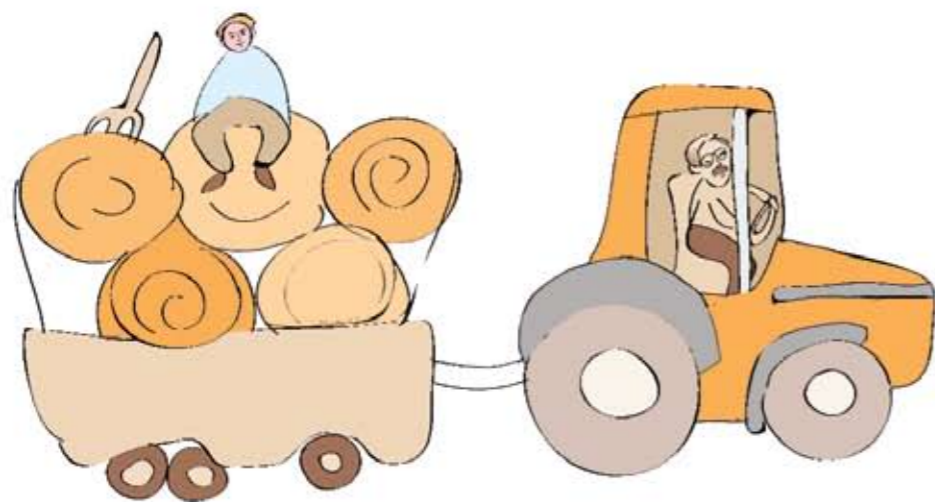


év múlva is vehet majd kenyeret. Régen ritka és értékesnek tartott tárgyakat használtak pénzként, például az aranyat, ezüstöt. Később a fémekből vertek érmeket, pénzérmeket. Az aranyból készült érme-  
ket kényelmetlen volt cipelni és nem volt biztonságban az utazó, ha sok pénz volt nála. Ezért az aranyat biztonságos helyre vitték, ahol adtak egy papírt igazolásképp. Akinek volt egy kiló aranya, az ettől kezdve nem kellett, hogy ezt magával vigye, hanem csak a papírdarabot vitte magával, melyet máshol be lehetett váltani egy kiló aranyra. Ez sokkal kényelmesebb volt, ezért elkezdtek ilyen papírosokkal fizetni a



boltokban. Mindenki tudta, hogy ha elmegy a bankba, akkor a papírosokat aranyra váltják. Ez elég volt az, hogy megbízzanak ezekben a papírosokban. Megszületett a papírpénz.

A mai pénz értékét már nem az biztosítja, hogy arany áll mögötte. A mai pénz mögött elsősorban bizalom áll. Az állam, a kormányok meg tudják őrizni a pénz értékét, az emberek pedig megbíznak az államban, ezért elfogadják fizetőeszközként a pénzt. A legtöbb pénz ma már nem is papíron forog az emberek kezén, hanem bankszámlákon van, vagyis számítógépek memóriájában. Egy ilyen felgyorsult világban másként már nem is működne.

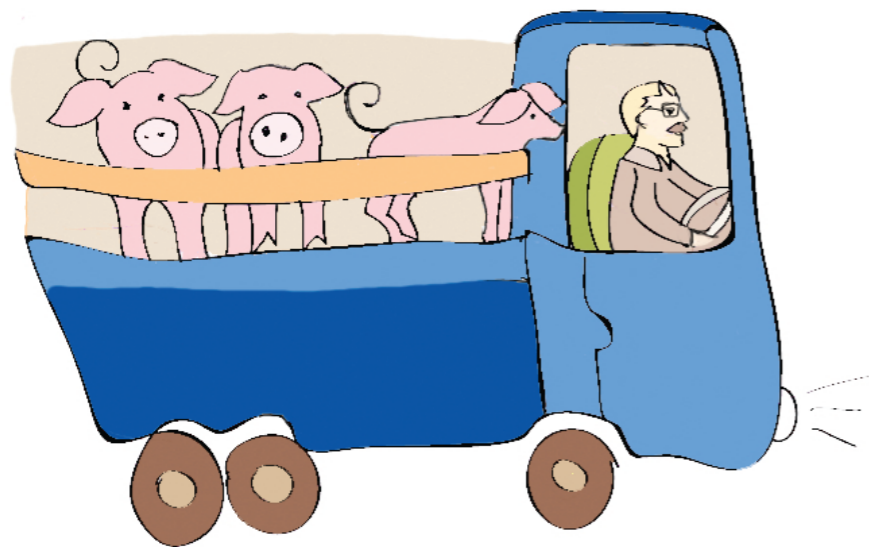


## *Miért nőnek az árak?*

---

Mindannyian hallhattátok odahaza, hogy „folyton nőnek az árak”. Szüleid ennek nem örülnek.

Néha ez valóban kevesebb moziba járást, kevesebb új játékot, könyvet jelenthet. De általában nincs baj, mert a szüleid fizetése is növekedni szokott. Amikor a szüleid pénzt költenek a közértben, abból lesz az eladó fizetése, aki abból vehet játékot az ő gyerekének. Ha a játékok, a kakaós csiga, a mozijegy ára folyton csökkenne, az emberek nem vásárolnának, hiszen hátha holnap ugyanannyi pénzből több mozijegyet is megkaphatnak majd.



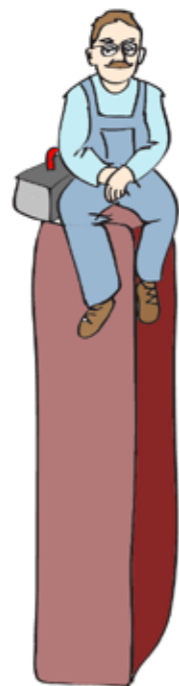
De ha senki nem megy a boltba, hogy lesz az eladónak munkája, fizetése? Az árak folyamatos csökkenése tehát az emberek elszegényedéséhez vezetne.

Komoly baj csak akkor van, ha az árak gyorsabban nőnek, mint a fizetések. Például, ha drágább a benzin, ami az autót, a buszt, a kamiont hajtja, akkor drágább lesz elvinni a friss kiflit a péktől a pékségbe, vagyis minden drágább lesz.

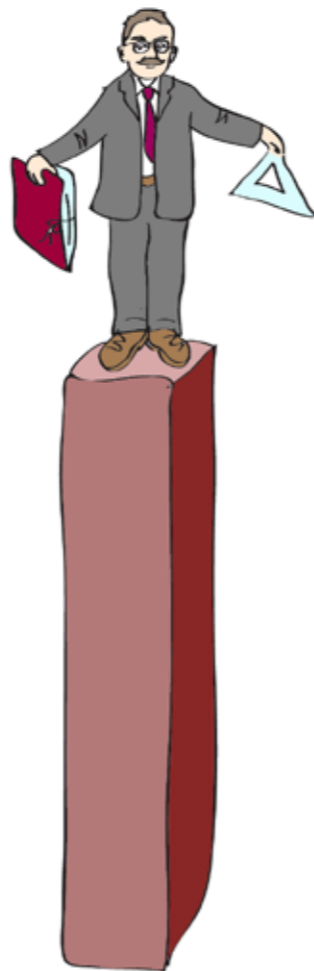
Gondolj csak bele: anyukád sem költhet többet a köztértben, mint amennyi pénz nála van, hiába szeretne Neked minden jót megvenni. Az állam is járhat így!



segédmunkás



szakmunkás



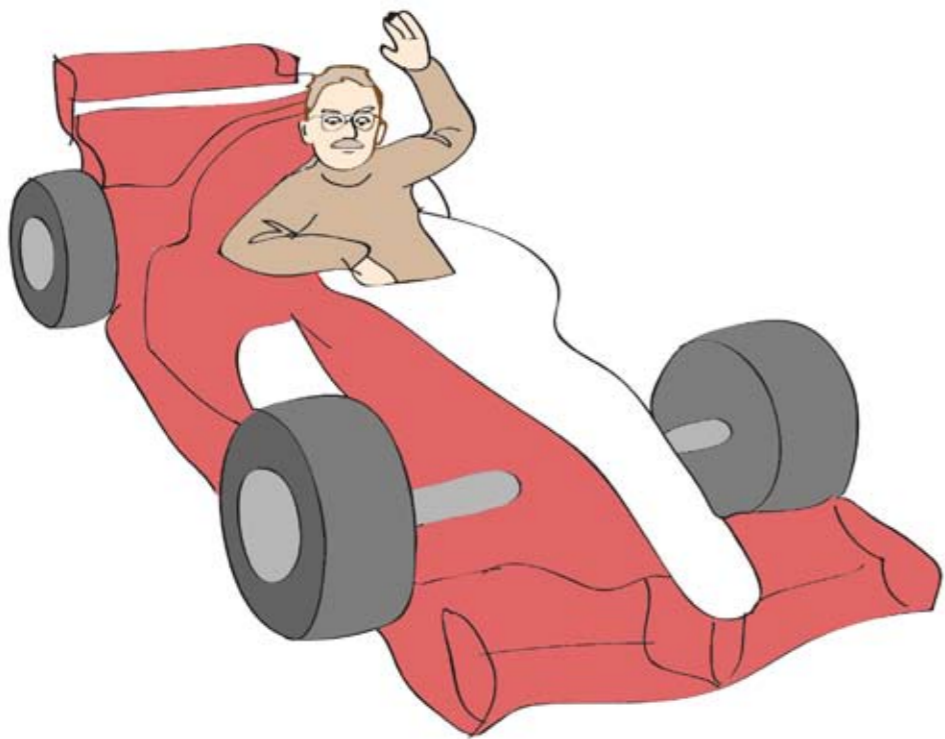
mérnök

## Miért nem keres mindenki ugyanannyit?

Van, aki több pénzt kap a munkájáért, van, aki kevesebbet.

Ennek az az oka, hogy mindenki máshoz ért, mindenkinek másban ügyes: van, aki ügyesen rajzol, és rajztanár lesz, és van, aki finom süteményeket süt, és cukrászdát nyit. Aki olyasmihez ért jól, amit kevesen tudnak, nagy kincs, nagy tudás birtokában van. Több pénzt is kap cserébe.

Képzeld el egy okos, ügyes embert, aki sokat tanult, sok iskolába járt, és felnőttként ma nagyon szép,



gyors autókat tervez. Ha ő ugyanannyi pénzt kapna munkájáért, mint lassúbb, csúnyább autókat tervező munkatársa, egy másik gyár megkeresné őt, hogy több pénzt ajánljon neki a munkájáért. Mivel ügyes, okos mérnökből kevés van, ezért a gyár nem akarja elveszíteni. Ezért az okos mérnök többet fog keresni a gyár más dolgozóinál.



## Miért érdemes tanulnunk?

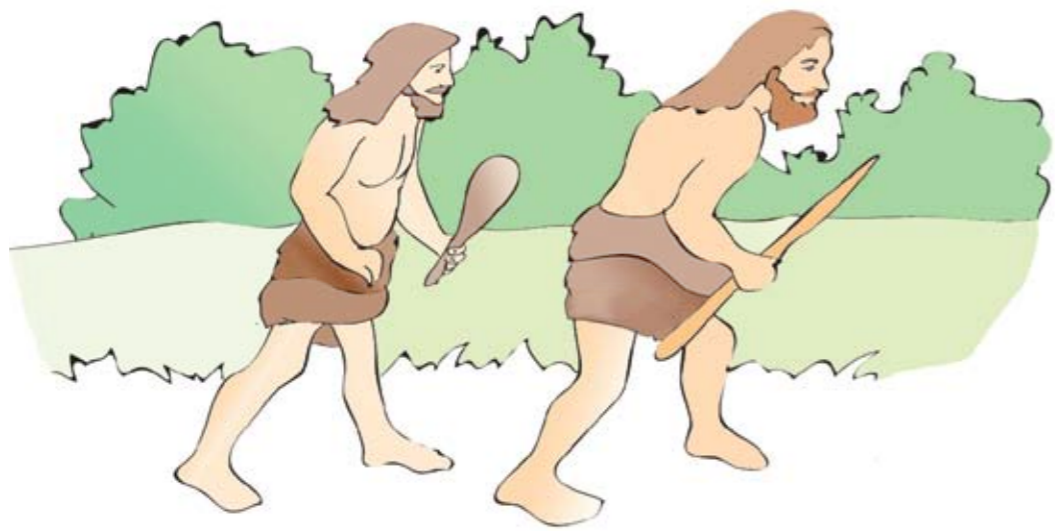
Biztosan Te sem szeretsz minden délután leckét írni, a füzet felett ülni. Bizony, a tanulás néha fárasztó, csábít a számítógép, a mozi, a barátokkal való játék. Ám aki nem tanul, az évek múlva azt veszi észre, hogy nem ért semmihez. Aki sokat és hasznosat tanul, az felnőtt korában könnyebben talál magának olyan munkát, amiért elég pénzt kap ahhoz, hogy munka után, szombaton, vasárnap azt tegye, amihez kedve van.

Ami biztos: megéri tanulni! A mesékben mindig a legokosabb, legeszesebb fiú nyeri el a királyné



kezét, s Indiana Jones is sokat görnyedhetett poros ókori táblák felett, míg végre az elveszett Frigyláda nyomába eredhetett.

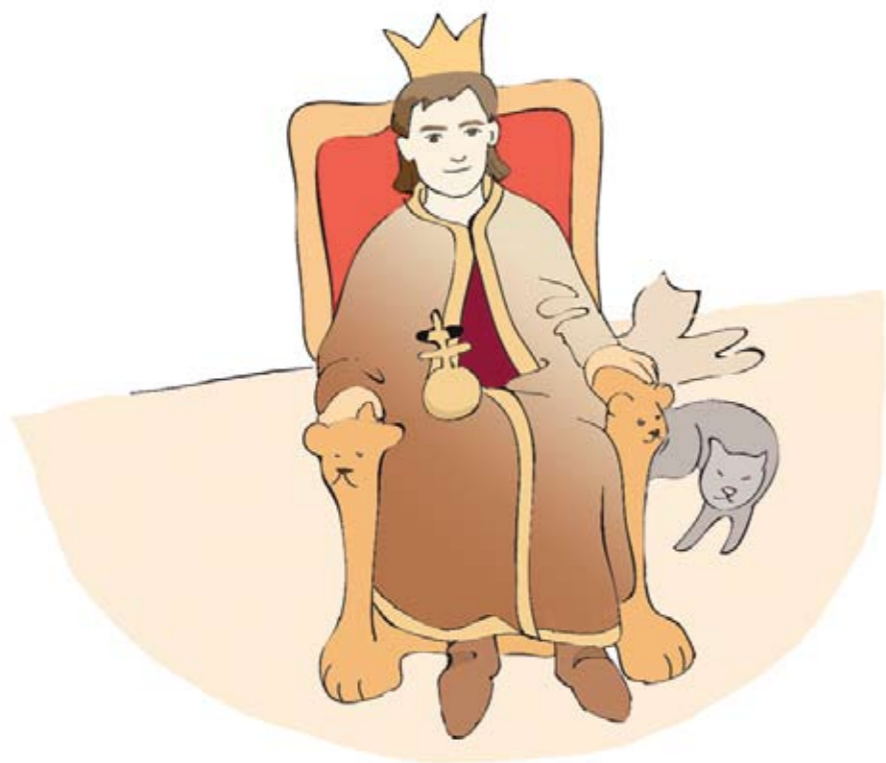
De van, ami a fizetésnél is fontosabb. Hiszen ki szeretne dolgozni járni, ha ott csupa olyan dolgot kell csinálnia, amihez semmi kedve? Ha sokat tanulsz, Te választhatod ki, mi lesz majd a foglalkozásod: feltaláló leszel, matektanár, gyerekorvos, tűzoltó, nyomozó, gyönyörű fabútorokat gyártó asztalos, régész, vagy éppen űrhajós – olyan ember, akinek öröm az élet.



## *Mi az az állam?*

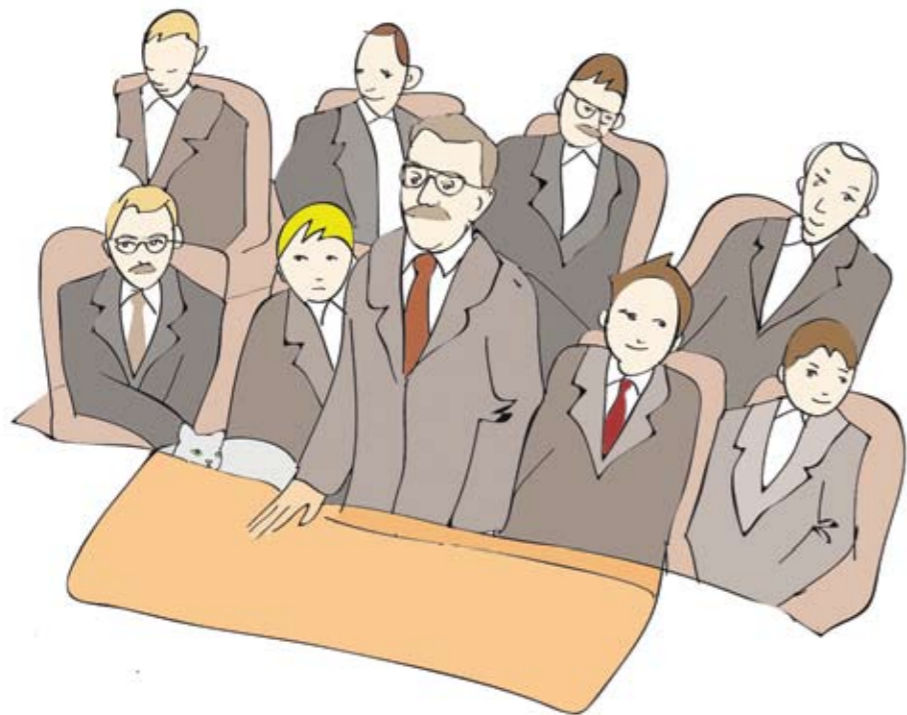
---

Az állam, amiben élünk, olyan, mint egy nagy család. Sok-sok olyan családból áll, mint amelyet Te és a szüleid, nagyszüleid, testvéred alkottok. Az emberek sosem szerettek egyedül lenni, sok ezer évvel ezelőtt nagy családokban, törzsekben éltek, vándoroltak, vadásztak. Együtt el tudtak kapni egy hatalmas mamutot is, jutott ennivaló mindenkinek. A törzs többi tagjának is megvolt a dolga, volt, aki ruhát varrt, és volt, aki kunyhót épített.



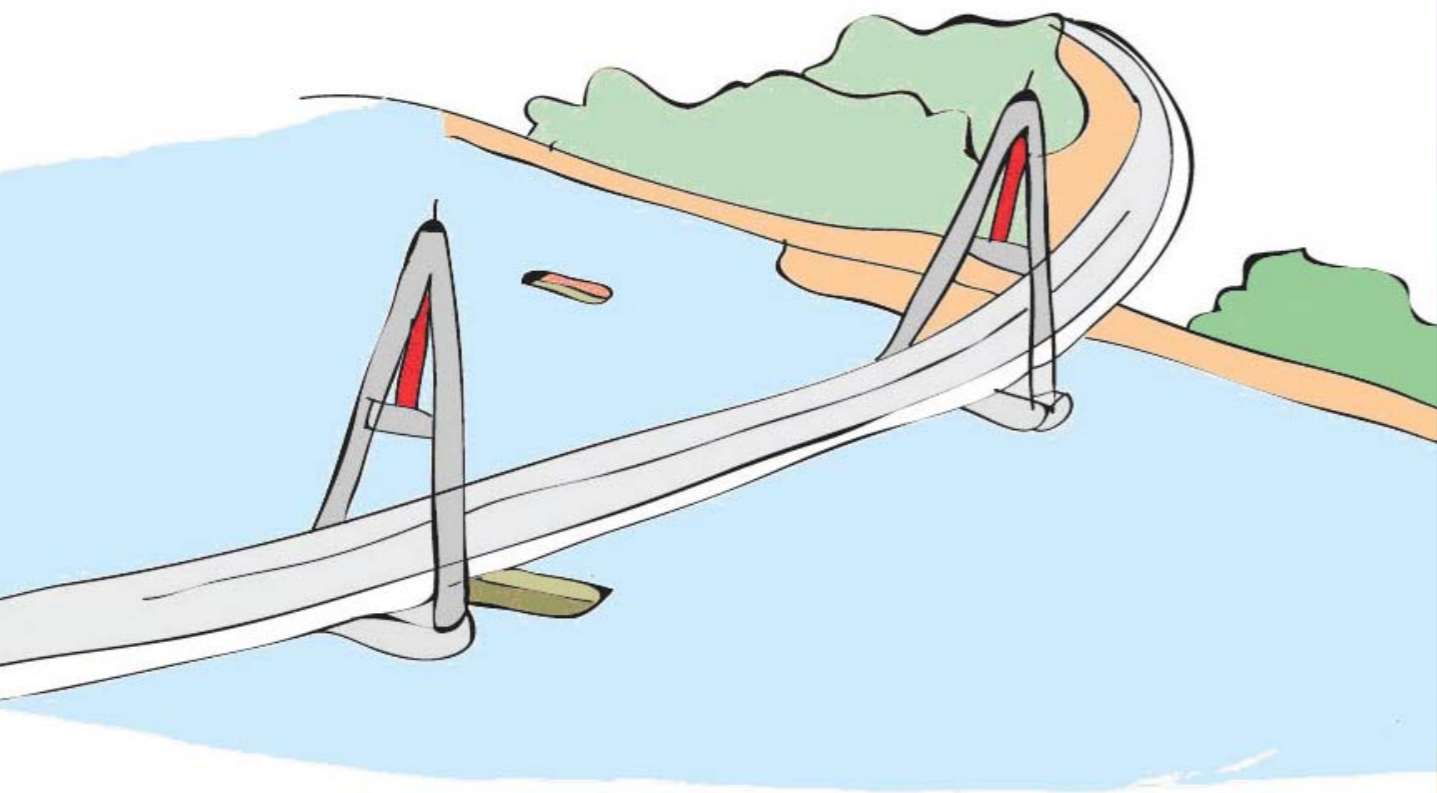
Azóta sok ezer év telt el. Ma már a legtöbben nagy országokban, azaz államokban élnek, hiszen együtt minden könnyebb. Az állam abban segít, hogy a sok-sok különböző ember, sok család békében éljen egymás mellett. Ha egy gonosz embernek megtetszik egy másik ember szép ékszere, és elrabolja, akkor jön a rendőr, és elkapja a bűnözőt. Ha tűz üt ki egy ház tetején, akkor jön a tűzoltó. Nekik ezért a veszélyes munkáért az állam ad pénzt.

Az államokat régen fáraók, császárok, királyok vezették. Ha okos, bölcs, jó királyok voltak, szerették őket az emberek, mint például Mátyás királyt, az igazságost.



Ma már a világ nagy részén az állam vezetőit az ott élő emberek maguk közül választják meg.

Ők a politikusok, az ő feladatuk az állam irányítása – akár egy nagy űrhajót irányító legénység. Ha az embereknek nem tetszik politikus munkája, nem szeretik őt, 4-5 évente együtt úgy dönthetnek: ne folytassa tovább a munkáját, inkább mást választanak. Ezt hívjuk demokráciának.



## Miért adózunk?

Biztosan Neked is van egy perselyed, titkos dobozod, amiben a zsebpénzed gyűjtöd. És biztosan nálatok is van osztálypénz, amit az osztályfőnököd szed be, és amiből tavasszal elmentek egy vidám osztálykirándulásra. Van egy ilyen nagy perselye az államnak is, ahova az emberek tesznek bele közösen pénzt. Mire kell ez a közös pénz?

Reggel felszállsz a buszra, villamosra, bemész az iskolába, ahol tanáraid sok hasznos dologra tanítanak. Ha fáj a torkod, anyukád elvisz az orvoshoz.



Ők mind abból a pénzből kapnak fizetést, amit a többi ember az állam közös perselyébe befizet. A rendőrök elfogják a rablókat, a folyón pedig hídon tudsz átmenni, amit szintén a nagy közös perselyből fizet ki az állam.

A felnőttek a fizetésük egy részét beleteszik a közös állami perselybe. Ezt a pénzt hívjuk adónak. Minél többet tesz bele valaki a közös perselybe, annál többet tesz azért, hogy Te szép iskolába járhass, tiszta parkban játszhass. Akinek kevesebb pénze van a saját perselyében, ő kevesebbet is tesz bele a közösbe, ez így igazságos.



Ha anyukád megkér, hogy vidd le a szemetet, és Te nem fogadsz szót neki, akkor valaki másnak kell levinnie azt. Így van ez az adóval is. Vannak akik egyáltalán nem akarnak a közös perselybe beleadni, szeretnék a pénzüket a maguk perselyébe eltenni. Ők azoktól vesznek el, aki becsületesek. Ez pedig ugyanolyan bűn, mint a lopás.



## Mit csinál egy bank?

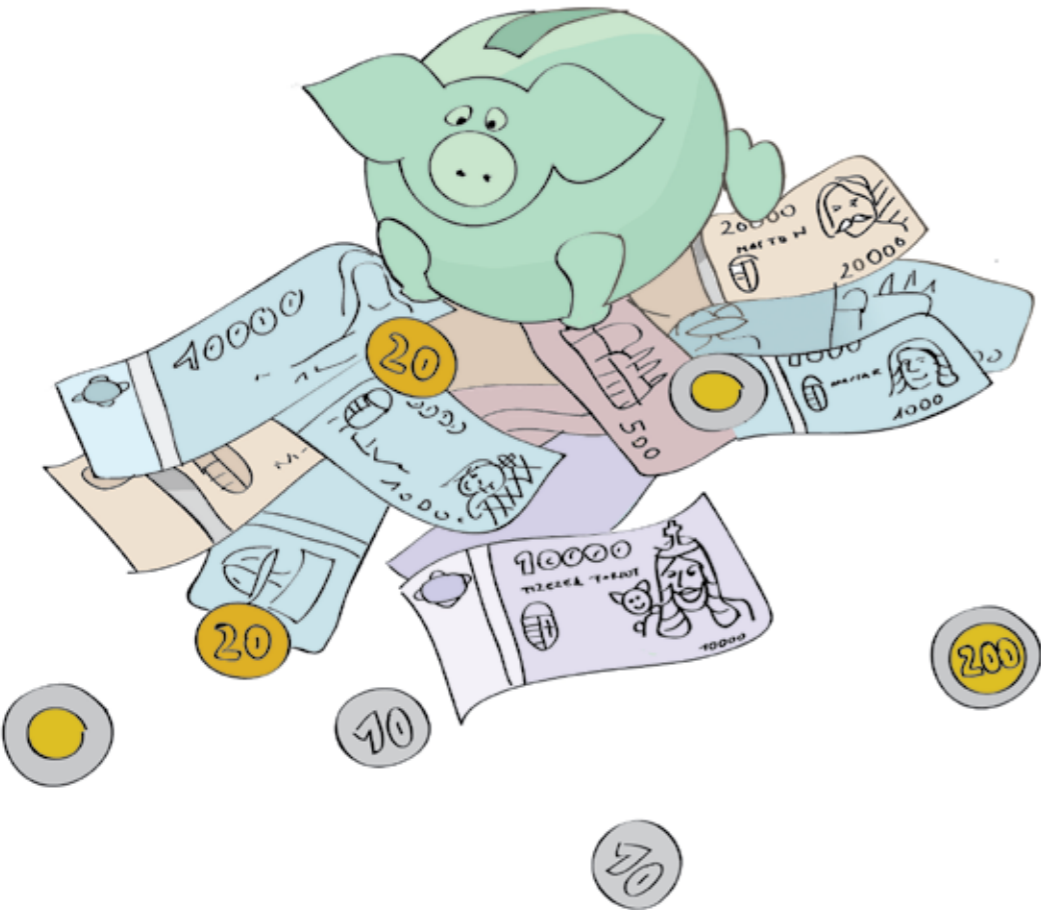
---

Ha meglátsz a kirakatban egy új videojátékot, egy új kerékpárt, általában nem kaphatod meg azonnal, gyűjteni kell rá. Így vannak ezzel a felnőttek is. A ház, az autó sokkal többbe kerül, mint a kerékpár. A felnőtteknek gyakran van szükségük több pénzre, mint ami éppen a zsebükben, pénztárcájukban van. Ilyenkor elmennek a bankba, ahol sok olyan ember pénzét őrzik egy helyen, aki éppen sem autót, sem házat nem akar venni. Az ő pénzüket adja kölcsön a bank annak, akinek éppen szüksége van rá. Azért kell több pénzt visszaadni a banknak, mint amennyit kölcsönkérték, mert



más ember pénzét használták. Sokan például mások lakásában laknak, amiért bérleti díjat fizetnek. Olyan is előfordul, hogy egy szegény ország kér kölcsön egy másik, gazdagabb országtól.

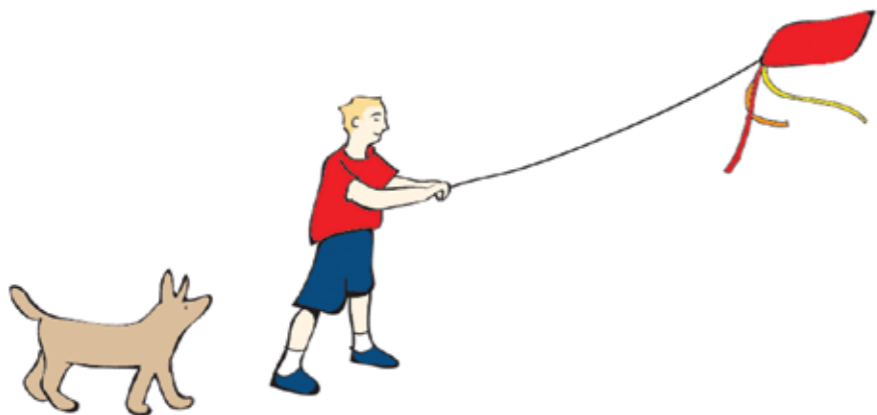
Az elvetett magból egyszer új almafa nő, amin még több alma terem. A megspórolt zsebpénzből is több lesz, ha okosan használod. Beteheted a bankba, ahol vigyáznak rá, és kölcsön tudják adni olyan embereknek, akiknek éppen szüksége van rá. Ezért pedig cserébe Neked pénzt ad a bank, így több pénzed lesz a végén, mint előtte.



## *Miért jó a pénzt félretenni?*

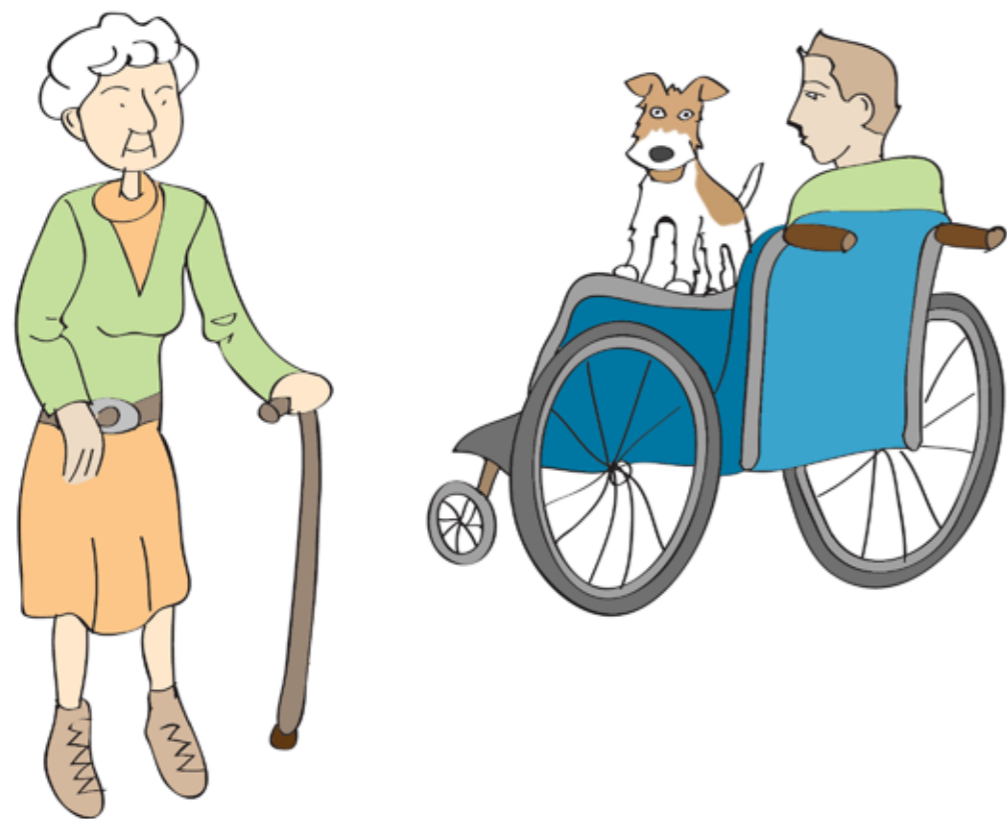
Ha elromlik a számítógéped, a kerékpárod, akkor hirtelen sok pénzre van szükség, hogy szüleiddel újat vegyetek. Ez kellemetlen meglepetés, jó előre fel kell készülni, pénzt kell félretenni. Biztosan ismered a tücsök és a hangya meséjét: a tücsök egész nyáron vígan zenélt, szórakozott, ráadásul kinevette a szorgos hangyát, aki gondolt a közelgő hideg télre, és félretett élelmet. A tücsök később jött rá, hogy elmúlt a meleg nyár, és ott maradt élelem nélkül.

A felnőttek azonban csak addig tudják a fizetésük egy



részét félretenni, amíg dolgoznak. Így készülnek arra az időre, amikor nagymamák, nagypapák lesznek, és már nem járnak munkába minden nap. Akkor is akarnak majd moziba menni, kirándulni, ehhez pedig takarékoskodásra van szükség.

Ha minden héten elteszed zsebpénzed kis részét egy külön dobozba, hamarosan komoly kis összeg büszke tulajdonosa lehetsz. Így a hangyához hasonlóan akkor sem leszel bajban, ha kedvenc zenekarod új CD-jére nem akarsz a születésnapodig várni.



## Hogyan segítünk annak, aki nem tud dolgozni?

---

A tornaórán nem fut mindenki egyforma gyorsan, és biztosan van „legjobb matekos” a Te osztályodban is. Ugyanígy a felnőttek sem egyformák: van, aki sokat dolgozik, és van, aki szeretne, de nem tud dolgozni, mert beteg, vagy sérült. Ha nem tud dolgozni, akkor nincs fizetése, amiből ételt, ruhát vehet. Közösségben élünk, felelősek vagyunk egymásért, ezért ezt nem hagyjuk.



A jó matekosok segítenek a feladványokat nehezebben megoldó barátaiknak, és egy családban is segítik egymást a rokonok a bajban.

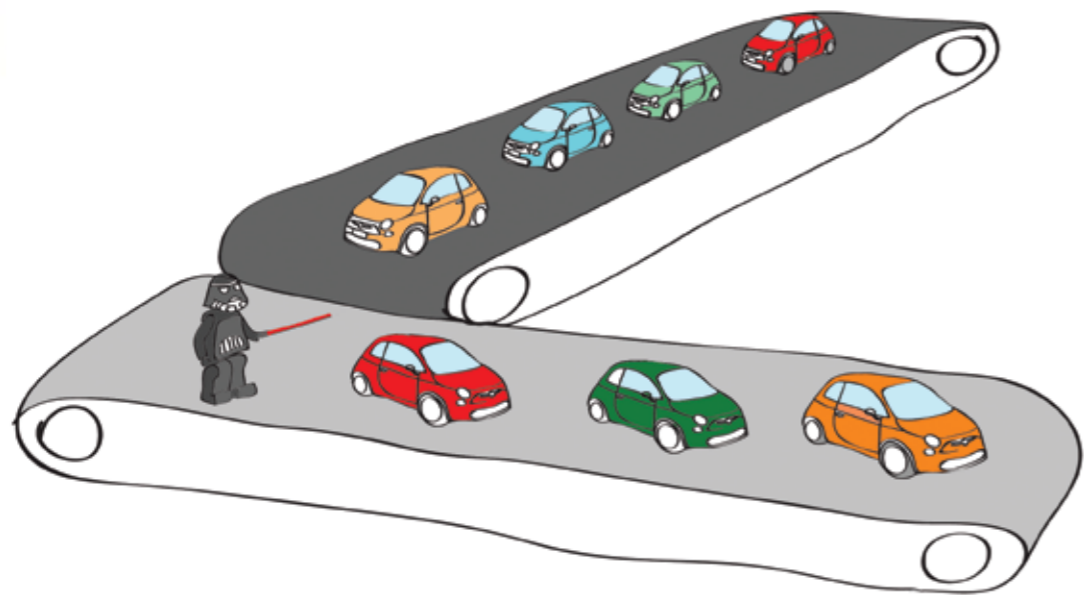
A dolgozó felnőttek ugyanígy segítenek a betegség, vagy más baj miatt nehéz helyzetben élő embereken, családokon. A felnőttek azért is fizetnek a közös állami kasszába, hogy az adójukból az állam segítsen a rászorulóknak.



## Miért nem jut pénz mindenre és mindenkinek?

A feneketlen zsák és a soha ki nem ürülő kincsesláda sajnos csak a mesékben létezik, az életben nem jut pénz mindenre, hiába szeretnénk.

Ha túl drága a belépőjegy egy vidámparkba, kevesebb látogató jön. Ha az állam túl sok pénzt kér a felnőttektől a közös kasszába, egyre több felnőtt dönt úgy: nem fizeti be az adót, vagy kevesebbet ad bele. Akkor viszont kevesebb pénz lesz rendőrökre, iskolára, orvosokra. Az államnak döntenie kell hát, mire költi el



az emberek közös pénzét, mi a legfontosabb a kórházak, az iskolák, a vonatok, vagy az útépités sorában.

Ez nem könnyű feladat, így sajnos mindig van, aki kevesebb pénzt kap a közösből, és többet szeretne.

Ez lenne a politikusok feladata: jól beosztani a közös pénzünket, amelyet rájuk bízunk.

## *Miért nincs sok embernek munkája?*

---

Sok száz évvel ezelőtt egy asztalos mesterember húsz és harminc éves kora között már mindent tudott, amire egész életében szüksége lehetett.

Ma már a 6-7 éves gyerekek gyakran ügyesebben használják a számítógépet, mint sok felnőtt.

A világ gyorsan fejlődik, egyre több olyan munkahely van, amihez komoly tudásra van szükség.

Sok felnőtt olyan szakmát tanult fiatal korában, amire ma már nincs szükség: régen sokan dolgoztak





a bányákban, ma már többen dolgoznak a számítógépek mellett. Aki bányászként dolgozott régen, ma nehezen kap munkát, hacsak nem ül újra iskolapadba. Ez a fejlődés sajnós áldozattal is jár. A régi tv-készülékek helyett például újabbak jelennek meg, a régit nem lehet eladni, a gyárat bezárják, és akik ott dolgoznak, elvesztik munkájukat.

Más gyárok nyílnak, pl. a másik városban egy új számítógép-üzem. Ott van munka, ezért a másik városba kell járni, vagy oda kell költözni. Ezt sokan nem szeretik.



## ***Miért vannak gazdag és szegény országok?***

---

Vannak gazdagabb családok, nagyobb házzal, nagyobb autóval, és vannak szegényebbek. Ugyanígy vannak gazdagabb és szegényebb országok. Európa (itt lakunk mi is, Magyarországon) és Észak-Amerika országaiban az emberek többet keresnek, mint Afrikában, vagy Ázsia legtöbb részén. Nagyon sok oka van ennek. Van olyan ország, ahol a föld alatt értékes kincsek rejtőznek, ami más országoknak nincs, ezért pénzt adnak érte (ilyen az autókat hajtó



kőolaj, a ház melegét adó földgáz). És sajnos van olyan ország, ahol túl meleg vagy túl hideg van, és még élelmet is nehéz termelni.

Ma azonban a tudás a legfontosabb: az az ország lehet gazdag, ahol a legtöbb szorgalmas, okos, leleményes ember él, tanul és dolgozik. A legügyesebb országok már nem azok, ahol a legtöbb arany, vagy olaj van a földben, vagy ahol a legtöbb katona védi a határokat.

Nekünk, magyaroknak ez jó hír: tudással és szorgalommal mi is gazdag, sikeres ország lehetünk!

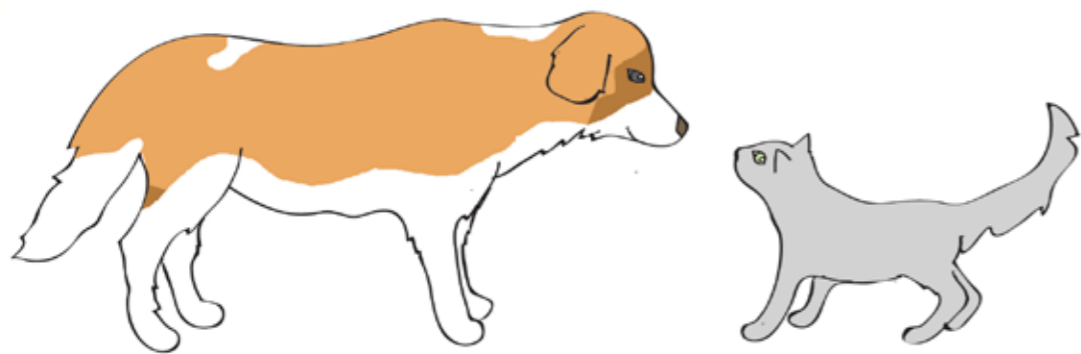


## *Mi az, hogy válság?*

---

Sokat beszélnek az elmúlt években a gazdaság válságáról, minden esti Híradó ezzel kezdődik. Mi is az?

A legfontosabb ok: az emberek valamiért elvesztik a bizalmukat egymásban. A bank nem ad kölcsön pénzt a péknek, hogy új kemencét vegyen, mert fél, hogy a pék majd nem adja vissza. A péknek nincs saját pénze, mert az emberek spórolnak a boltban.



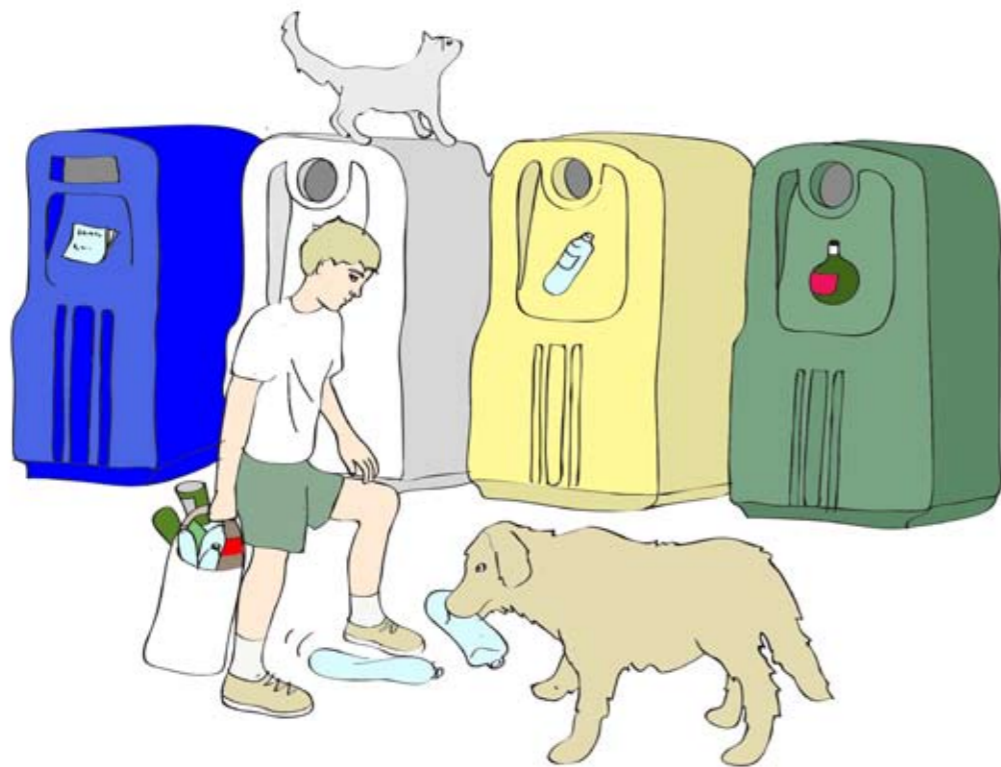
Az emberek pedig azért vásárolnak kevesebbet, mert félnek, hogy a főnökük másnap azt mondja nekik, nincs munka, nem tud nekik fizetést adni.

Nagyon nehéz feladat ezt a bizalmat visszaállítani, az országok vezetői ezen dolgoznak most is.



## Körforgásban – és mi lesz a Földdel?

A Földön évről évre több ember él. Már több mint 6 milliárdan lakunk ezen a bolygón. Képzeld el, mekkora szám ez: Magyarországon 10 millió ember él. Ez a sok ember mind hetente kétszer leviszi a szemetet a kukájába, amely aztán egy nagy közös szemétalomra kerül. Gondold csak el, milyen sok szemét lesz ennyi ember után! Ha a szemetet szétválogatva gyűjtjük (műanyag palackokat, papírt, üveget, fémdobozt), akkor abból újra hasznos dolgokat lehet



készíteni és nem nőnek tovább a szeméthalmok!

A zöld erdőkből papír, tüzelőfa, épület, bútor lesz.

Ez árt a levegőnek, mert a növényeknek köszönhetünk sok mindent, így a friss levegőt is. Ha szereted a szép, tiszta, zöld parkokat, erdőket, nyáron a tiszta Balatont, vigyázz rá! Ne dobáld szét a szemetet, ne rongáld a növényeket, mert akkor a te gyermekeidnek is megmaradnak.

Ha lekapcsolod a lámpát magad után, ha fogmosás közben elzárod a csapot, akkor nem csak a családnak segítesz (pénzt takarítasz meg), de a Földnek is.



Láthatod: a gazdaság nagy körforgás, de annál is nagyobb a Földi élet. Minden apró lépés számít, a felelős, okos, előrelátó döntések meghozzák gyümölcsüket.

